

Сенка Р. Стојанов
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Докторске студије методике наставе
stojanovsenka@gmail.com
0009-0009-9876-3025

Стручни рад
УДК 37.018.26:811.133.1'243-053.4
DOI: 10.19090/MV.2024.15.229-250

Наташа Н. Поповић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет, Одсек за
романистику
natasa.popovic@ff.uns.ac.rs
0000-0002-4547-3683

УВЕРЕЊА И СТАВОВИ РОДИТЕЉА ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ О РАНОМ УЧЕЊУ ФРАНЦУСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА

АПСТРАКТ: Циљ овог рада јесте да прикаже уверења и ставове родитеља деце предшколског узраста према раном учењу француског као страног језика, као и према учењу страних језика уопште. Истраживање је спроведено током априла и маја 2019. године у Француском институту у Београду и Новом Саду и у њему је учествовало 59 испитаника. За обраду података прикупљених путем упитника комбинованог типа примењена је комбинација квалитативних и квантитативних поступака. Резултати истраживања су показали да већина родитеља има позитиван став према раном учењу страних језика и да позитивно процењује различите аспекте наставног процеса и квалитет наставе. Родитељи схватају значај учења страног језика на раном узрасту и препознају важност игре и лудодидактичких активности које подстичу ученике да активно учествују у настави и да уче језик без напора и на забаван начин.

Кључне речи: страни језик, француски као страни језик, рани узраст, уверења и ставови родитеља, неформално језичко образовање.

BELIEFS AND ATTITUDES OF PARENTS OF PRESCHOOL CHILDREN ON EARLY LEARNING OF FRENCH AS A FOREIGN LANGUAGE

ABSTRACT: The aim of this paper is to present the beliefs and attitudes of parents of preschool children towards the early learning of French as a foreign language, as well as towards the learning of foreign languages in general. The research was conducted during April and May 2019, at the French Institute in Belgrade and in Novi Sad. The sample included 59 parents of preschool children. A combination of qualitative and quantitative procedures was used for processing the data collected through a combined questionnaire. The results of the research have shown that most parents have a positive attitude towards early learning of foreign languages and they gave a positive evaluation of various aspects of

the teaching process and the quality of teaching. Parents recognize the importance of learning a foreign language at an early age, as well as the important role games and fun activities play in motivating children to actively participate in the learning process and to acquire a language in a fun and effortless manner.

Key words: foreign language, French as a foreign language, early age, parents' beliefs and attitudes, non-formal language education.

1. УВОД

Познавање страних језика може значајно да допринесе међусобном разумевању и комуникацији између припадника различитих националности и култура и сматра се неопходним за постизање образовног и пословног успеха, те се све више подстиче њихово учење од раног узраста. Рано учење страних језика представља један од најбољих начина остваривања вишејезичности којој се тежи у савременој Европи и свету. „То је разлог што су многе земље учиниле велики напор да промовишу вишејезичност уводећи наставу/учење страних језика у прве године основног образовања, па чак и на предшколски ниво” (Vuјović 2011: 393).¹ Тенденција да се раније почне са учењем страног језика очигледна је у већини европских земаља, а на нивоу Европске уније број ученика који уче страни језик на раношколском узрасту је у константном порасту (Baïdak, Balcon & Motiejunaite 2017: 2).

Родитељи имају веома значајну улогу у процесу раног учења страних језика, нарочито када се ради о доношењу одлуке да ли ће њихово дете започети учење страног језика и на ком узрасту, као и који ће језик учити.² Родитељи, такође, могу да имају изузетно значајну улогу у развоју позитивног става деце према страним језицима, што може да утиче и на њихова постигнућа у оквиру наставе страних језика на раном узрасту (Griva & Chouvarda 2012: 2).

¹ Питање вишејезичности на раном узрасту покренуо је Савет Европе, при чему се под вишејезичношћу подразумева познавање најмање два страна језика, уз матерњи језик (Šuvaković 2015: 39). О вишејезичности више видети у *Заједничком европском референтном оквиру за живе језике* (Conseil de l'Europe 2001: 129).

² Поједини аутори истичу да је притисак од стране родитеља у одређеној мери помогао ширењу и бржем увођењу првог страног језика (најчешће енглеског) у школски систем (Edelenbos, Johnstone & Kubanek 2006: 23). Наиме, деведесетих година XX века родитељи су захтевали од предшколских државних установа да у своју понуду уврсте и часове страних језика (Edelenbos, Johnstone & Kubanek 2006: 23).

Будући да је на нашим просторима спроведен веома мали број истраживања која се тичу значаја ставова родитеља према раном учењу страних језика, и то, углавном у контексту формалног образовања³ (при чему је примећен недостатак ових истраживања у вези са француским језиком⁴) у овом раду испитујемо уверења и ставове родитеља деце предшколског узраста према раном учењу француског као страног језика.

2. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР

Учење и настава страних језика на раном узрасту представљају актуелну и изузетно значајну тему о којој расправљају стручњаци из различитих области (методика наставе страних језика, лингвистика, психологија и педагогија), али и родитељи и читава јавност. Имајући у виду чињеницу да усвајање језика представља несвесни процес који карактерише узраст од рођења до десете године, било да је у питању матерњи или страни језик, Крешен сматра да је животна доб пресудна за усвајање језика (Krashen 1981: 19–39). Исто схватање заступа и Сковел, према којем се језик најбоље учи у периоду раног детињства, а након дванаесте године суочавамо се са одређеним тешкоћама везаним за способности учења новог језика (Scovel 1988: 2, наведено у: Мihaljević Djigunović 2013: 474). Како наводи Силић, стручњаци из области психолингвистике и неуролингвистике сматрају да је најбоље да деца започну учење страних језика што раније, већ пре шесте године (Silić 2007b: 68).⁵ Наиме, на том узрасту деца имају способност опонашања исправног изговора (Silić 2007a: 40), што може значајно да допринесе бољем усвајању страног језика⁶. Слично становиште заступа и Алпар (2010), који истиче да је најпогоднији период за учење страног језика узраст између четири и седам година. Према томе, било би добро да дете ступи у контакт са страним језиком најкасније на

³ Преглед истраживања која се односе на ову проблематику биће дат у теоријском оквиру рада.

⁴ Проблематиком везаном за рано учење француског, као и других страних језика, у Србији бавила се Љ. Ђурић (2013, 2014; Ђурић 2019, итд.). Међутим, у својим истраживањима, ауторка најчешће пажњу посвећује језичкој образовној политици на основношколском нивоу, дакле у контексту формалног образовања и не бави се анализом ставова родитеља према учењу језика.

⁵ У том смислу, Порше и Гру истичу да бројни пилот-пројекти предлажу рано учење страних језика већ на узрасту од три године (Porcher, Groux 2003: 29).

⁶ Поред усвајања доброг изговора страног језика, она боље разумеју и сопствени језик, јер постају свесна концепта језика као феномена (Prebeg-Vilke 1991).

предшколском узрасту. Скоро сви ученици у Европи започињу учење страног језика, најчешће енглеског, на узрасту између шест и десет година (Alpar 2010: 176).

Иако родитељи нису директни учесници процеса учења страног језика, њихова уверења и ставови, као и њихово познавање страних језика, могу да имају велики утицај на развој позитивног става деце према настави и учењу страног језика и њихове мотивације за учење од најраније доби (Erk, Borovac, Brezetić 2022: 606). Како истиче Мацота, „посебно у раном узрасту примарна средина у којој дете одраста има пресудан значај на обликовање дететове свести о томе, као и даљи развој” (Mazzotta 2001: 98, наведено у: Šuvaković 2015: 64). Постоји, дакле, директна повезаност између уверења и ставова родитеља и ставова ученика. Уколико родитељи верују да је рано учење страних језика важно и корисно, и деца ће развити позитиван став према учењу страних језика и самим тим ће њихова мотивација бити већа (Bartram 2006: 213). Такође, степен знања страног језика родитеља може да има велики утицај на учење језика. Најчешће родитељи који имају већи ниво језичких компетенција имају и већи утицај на изградњу позитивних ставова своје деце према усвајању и учењу језика (Bartram 2006: 219). С друге стране, родитељи који имају негативан став према учењу страних језика најчешће не дају подршку својој деци у процесу учења, што негативно утиче на ставове деце о учењу страног језика (Bartram 2006: 220). Неки родитељи сматрају да су деца когнитивно незрела за учење страног језика на раном узрасту и да такво учење може утицати и на усвајање матерњег језика (Griva & Chouvarda 2012: 11).

Као што смо већ поменули, веома мали број истраживања у Србији и земљама региона испитује значај ставова родитеља на рано учење страних језика. Истраживање Ж. Кнежевић и А. Шенјуг Голуб, спроведено на територији Хрватске, показало је да родитељи ученика нижих разреда основне школе генерално имају позитиван став према учењу страних језика, при чему су родитељи са вишим степеном образовања имали позитивнији став од родитеља са нижим степеном образовања (Knežević, Šenjug Golub 2015: 164). С друге стране, уверења и ставови родитеља о значају одређених страних језика за будућност њихове деце нису били у складу са предусловима нужним за развој вишејезичности (Knežević, Šenjug Golub 2015: 164). У другом истраживању, посвећеном раном учењу енглеског језика из перспективе родитеља деце предшколског и основношколског узраста, спроведеном такође у Хрватској, родитељи су се изјаснили да је рано учење енглеског језика корисно и забавно, да ранији почетак учења води дугорочно бољим резултатима и да доприноси

развоју бољег односа према другим културама (Erk, Borovac, Brezetić 2022: 610). Изразито позитиван став према раном учењу енглеског језика забележен је у породицама у којима се мајке служе тим језиком на свом радном месту (Erk, Borovac, Brezetić 2022: 612). Занимљива је чињеница да већина испитаника чија су деца учила енглески језик у вртићу сматра да њихово дете више воли формално учење од неформалног или пак то искуство сматра једнаким оном које му је претходило (Erk, Borovac, Brezetić 2022: 613).

Истраживања о ставовима родитеља према учењу страних језика на раном узрасту у нашој земљи радиле су Шуваковић (Šuvaković 2015) и Павлов и Бркљач (2019). У својој докторској дисертацији, Шуваковић је испитивала ставове родитеља ученика нижих разреда основне школе према раном учењу италијанског као другог страног језика и дошла до закључка да изражен став родитеља према усвајању италијанског као другог страног језика има значајан утицај на постигнућа ученика (Šuvaković 2015: 168). Резултати истраживања Павлов и Бркљач, посвећеног ставовима родитеља деце предшколског узраста према учењу страних језика, показали су да највећи број испитаника сматра да деца треба да почну да уче страни језик на узрасту између пет и седам година (Павлов, Бркљач 2019: 86), као и да би учење страног језика требало да буде део обавезног програма у предшколској установи (Павлов, Бркљач 2019: 90). Родитељи, углавном, подстичу своју децу да уче страни језик који их интересује или пак страни језик за који они сматрају да ће детету бити користан у будућем животу (Павлов, Бркљач 2019: 90).

3. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

3.1. Контекст истраживања

Истраживање чији су резултати представљени у овом раду спроведено је у априлу и мају 2019. године у Француском институту у Београду и Новом Саду. У оба језичка центра деца имају могућност да похађају часове француског језика већ на узрасту од три године. Часови се одржавају два пута недељно у трајању од сат времена у групама од пет до осам ученика. Циљ наставе је да се деца упознају са језиком кроз игре, песме и приче. Часови се састоје од различитих забавних и креативних активности, те деца имају прилику да савладавају основе француског језика кроз учење елемената језика који су њима блиски, односно да науче да броје или да усвоје фонд речи у вези са одређеном темом (боје, животиње, предмети у кући, породица, делови тела и сл.).

Имајући у виду чињеницу да је ово истраживање спроведено у контексту неформалног језичког образовања, да родитељи вољно упућују своју децу у претходно наведене активности и да у то улажу значајне временске, новчане и друге ресурсе, сасвим је очекивано да ће родитељи имати позитивне ставове према учењу француског језика на раном узрасту.

3.2. Циљ истраживања и хипотезе

Циљ овог истраживања јесте да сагледа ставове и мишљења родитеља деце предшколског узраста о значају раног учења француског као страног језика у оквиру неформалног образовања и да укаже на позитивне ефекте учења страног језика на раном узрасту. У складу са постављеним циљем истраживања, дефинисани су следећи истраживачки задаци:

- утврдити разлоге због којих родитељи одлучују да њихова деца започну учење француског језика на раном узрасту;
- испитати очекивања родитеља од часова француског језика на раном узрасту;
- утврдити у којој мери су родитељи задовољни постојећим часовима француског језика;
- испитати мишљење родитеља о методама и техникама рада које се користе на часовима француског језика на раном узрасту;
- утврдити да ли се одговори испитаника разликују у зависности од језичког центра у којем њихова деца похађају наставу (Београд и Нови Сад);
- утврдити да ли се и у којој мери ставови родитеља о раном учењу француског језика разликују с обзиром на:
 - а) степен образовања родитеља и
 - б) активну употребу страних језика.

Општа хипотеза од које полази овај рад гласи: *Родитељи сматрају да се страни језик лакше учи и усваја у раном добу, јер се учење страног језика одвија на природан начин, кроз игру и лудодидактичке активности.* Сходно томе, издвајају се следеће посебне хипотезе:

- 1) постоји позитиван однос између нивоа образовања родитеља и њиховог става према раном учењу француског језика и
- 2) ставови родитеља који активно користе страни језик не разликују се од ставова родитеља који не користе страни језик.

Зависна варијабла истраживања јесу ставови родитеља према раном учењу страног језика. Испитивање ове варијабле подразумева процену у којој мери се испитаници слажу са ставовима који се односе на учење страног језика на раном узрасту. Ставови родитеља су анализирани у односу на независне варијабле: степен образовања (средња школа и висока школа, магистратура/мастер, докторат), активна употреба страног језика (група испитаника који активно користе страни језик и родитељи који не користе активно страни језик) и место пребивалишта (Београд и Нови Сад).

3.3. Инструмент истраживања

За потребе овог истраживања конструисан је упитник комбинованог типа за родитеље који обезбеђује потпуну анонимност испитаника. Упитник садржи питања формулисана у форми петостепене скале процене Ликертовог типа, питања вишеструког избора, као и питања отвореног типа. Први део упитника односи се на утврђивање социо-демографских карактеристика испитаника и садржи питања којима се, пре свега, прикупљају подаци који представљају независне варијабле истраживања. Други део упитника садржи питања отвореног и затвореног типа, као и питања вишеструког избора. Овај део упитника односи се на испитивање мишљења родитеља о часовима француског језика које похађају њихова деца. У оквиру трећег дела упитника, који се тиче испитивања ставова родитеља о раном учењу француског језика, задатак испитаника био је да наведу степен слагања са сваком од наведених тврдњи (од 1 – уопште се не слажем до 5 – потпуно се слажем).

3.4. Ток истраживања и статистички поступци

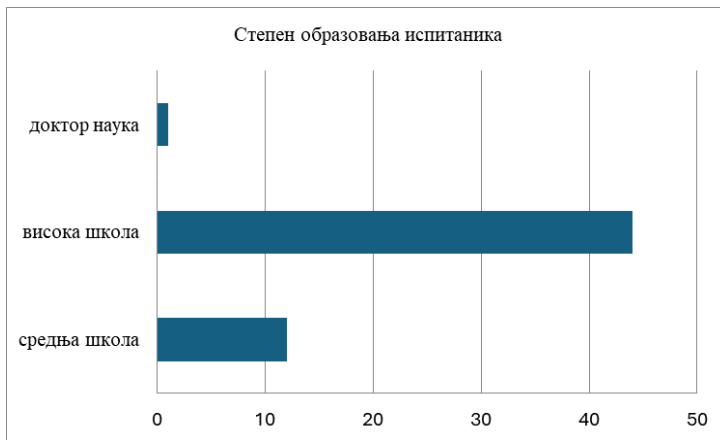
Упитник је подељен родитељима чија деца похађају наставу француског језика у Француском институту у Београду и Новом Саду. Сви испитаници су, поред упитника, добили и информације везане за циљ истраживања, као и образложење да ће се резултати користити само у научноистраживачке сврхе. Учествовање у истраживању било је потпуно анонимно и добровољно.

За обраду података у овом истраживању примењена је комбинација квантитативних и квалитативних поступака. Квантитативна обрада података добијених путем упитника спроведена је помоћу статистичког пакета SPSS 20. Квалитативна обрада података обухватила је одговоре на питање отвореног типа из упитника и она је спроведена путем анализе садржаја. У циљу испитивања разлике између група испитаника примењен је χ^2 тест.

3.5. Узорак

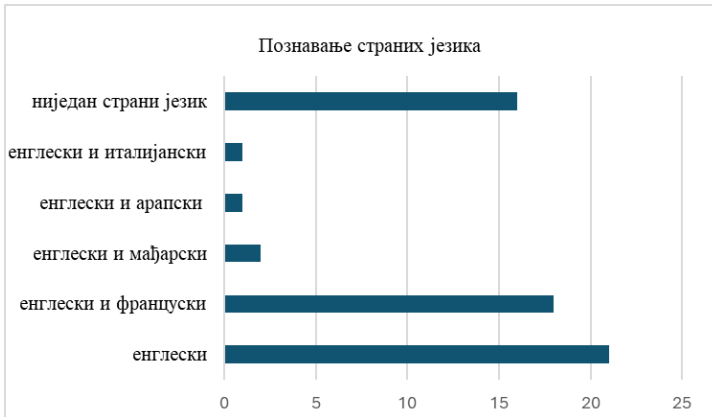
У истраживању је учествовало укупно 59 родитеља (16,95% очева и 83,05% мајки) чија деца предшколског узраста, од три до седам година, похађају наставу француског језика у Француском институту у Београду и Новом Саду.

Када је реч о степену образовања, највећи број испитаника има факултетско образовање (74,58%), 5,08% родитеља има диплому доктора наука, а 20,34% родитеља има завршену средњу школу.

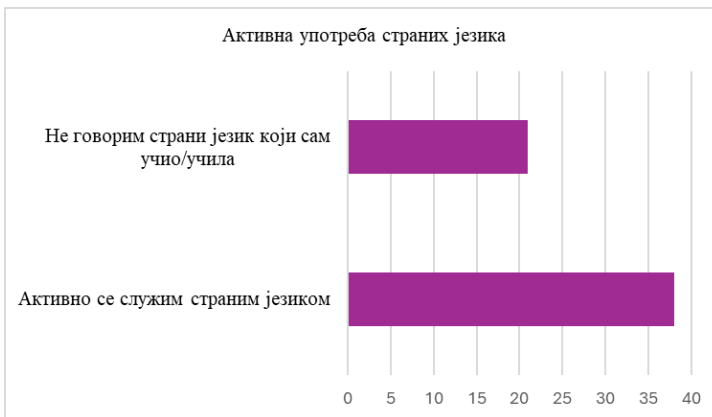
Графикон 1. Подела испитаника према степену образовања

Велики број родитеља (72,88%) говори бар један страни језик, најчешће енглески, док 27,12% родитеља не говори ниједан страни језик. Више од трећине укупног броја испитаника (35,59%) говори енглески језик, 30,5% говори француски и енглески, 3,39% енглески и мађарски, док енглески и арапски, односно енглески и италијански говори по један испитаник (1,69%).

Графикон 2. Подела испитаника према броју страних језика које говоре

Занимало нас је да испитамо и да ли родитељи активно користе страни језик који су навели да говоре (у пословне сврхе, у сврху образовања или као хоби у свакодневной комуникацији и сл.). Добијени одговори показују да се 64,41% испитаника активно служи страним језиком, док њих 35,59% не користи страни језик.

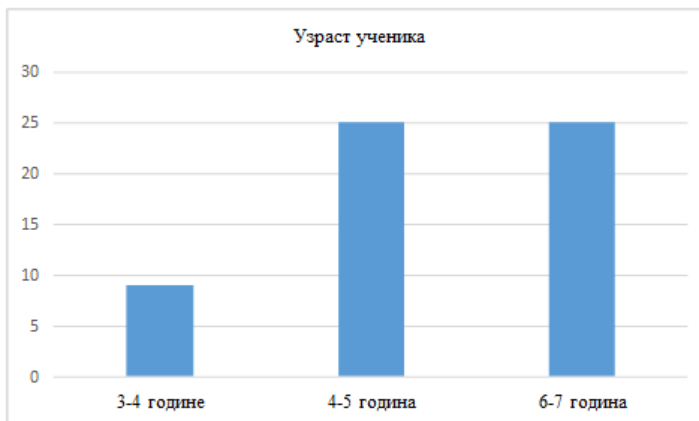

Графикон 3. Подела испитаника према активној употреби страних језика

4. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ДИСКУСИЈА

У овом одељку приказани су резултати добијени квантитативном и квалитативном анализом упитника.

Са циљем да се утврди структура ученика према узрасту, постављено је питање *Колико година има ваше дете?* Добијени одговори показују да се највећи број деце може сврстати у две категорије, 4–5 година и 6–7 година, тачније у свакој од наведених категорија се налази 42,37% деце. С друге стране, приметан је веома мали број деце узраста 3–4 године (15,25%) у оба језичка центра.

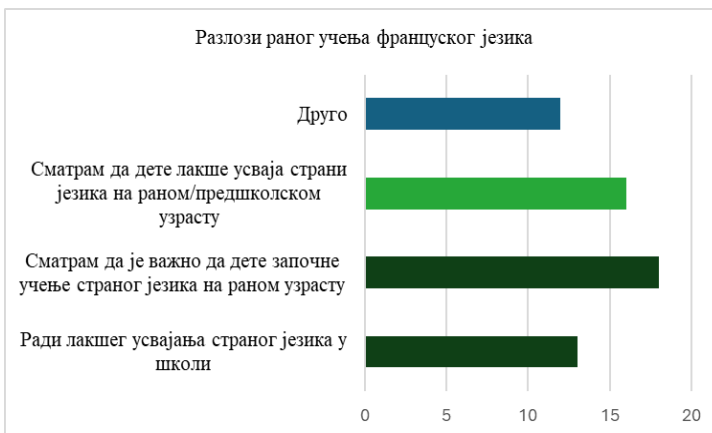

Графикон 4. Структура ученика према узрасту

Следеће питање односило се на разлоге због којих су родитељи одлучили да њихова деца започну учење француског као страног језика на раном узрасту. У оквиру овог питања вишеструког избора, родитељи су имали прилику да и сами допишу одговор. Ову могућност искористило је 12 испитаника који су у највећем броју навели разлоге породичног карактера. Шесторо испитаника навело је да су њихови „родитељи француског порекла”, односно да „чланови породице живе у Паризу” или да имају „породичне везе са Швајцарском”. Три родитеља као основни разлог раног учења француског језика наводе социјализацију („искуство дружења”), а један родитељ „упознавање друге културе”. Чињеница да се француски језик не учи у основној школи коју похађа његово дете била је мотив једном родитељу да дете упише на часове француског језика на раном узрасту. Један

родитељ наводи да је „дете само инсистирало на учењу француског језика”. Када је реч о одговорима понуђеним у упитнику, највећи број родитеља (30,5%) сматра да је важно започети учење страног језика на раном узрасту, а нешто мање родитеља (27,12%) је мишљења да дете лакше усваја страни језик на раном/предшколском узрасту и то наводи као разлог раног учења француског језика. За одговор „ради лакшег усвајања страног језика у школи” одлучило се 22,03% родитеља.

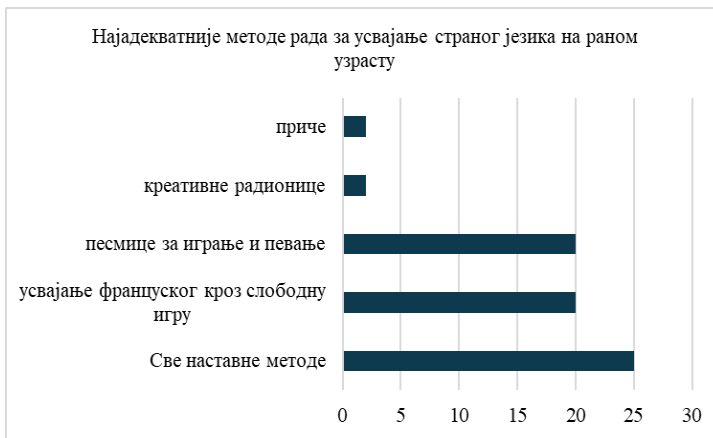
Добијени резултати указују на чињеницу да родитељи имају свест о предностима учења француског језика на раном узрасту. Већина родитеља сматра да се страни језик лакше усваја на раном узрасту и да такво учење утиче на социјализацију детета, као и на развијање позитивних ставова према другом страном језику и култури. Нешто мање од четвртине испитаника сматра да ће рано учење француског језика смањити оптерећење које се односи на учење језика у школи – мада овај став може да се протумачи и као жеља родитеља за континуираним учењем страног језика, у овом случају француског.

Графикон 5. Подела испитаника према мотивима за рано учење француског као страног језика

С намером да се утврди које наставне методе и које активности родитељи сматрају најприкладнијим за учење француског језика на раном узрасту, поставили смо питање вишеструког избора. Понуђени одговори су били: приче, креативне радионице, песмице за играње и певање, усвајање француског кроз слободну игру и све наведене активности. Нешто мање од половине испитаника (42,37%) сматра да су све наведене активности и

методе прикладне за рад на раном узрасту. Трећина родитеља (33,9%) као најефектнију методу рада на раном узрасту сматра употребу француског језика кроз слободну игру, као и песмице за играње и певање. Најмањи број испитаника (23,73%) је изабрао одговоре „креативне радионице” и „приче”. Претпостављамо да су родитељи дали горенаведене одговоре на основу реакција деце након часова француског језика, када деца кроз одређену игру или песму понављају садржај који је обрађен током часова. Значајна је чињеница да родитељи препознају важност игре као активности кроз коју деца развијају језичке компетенције и која има велики утицај на њихову мотивацију⁷.

Графикон 6. Подела испитаника према наставним методама које сматрају најадекватнијим за усвајање страног језика на раном узрасту

Када је реч о очекивањима која су родитељи имали приликом уписа деце на часове француског језика, одговори испитаника показују да су очекивања прилично уједначена. Наиме, 32,2% родитеља је очекивало да ће дете ступити у контакт са француским језиком, а 28,81% да ће дете усвојити основне елементе француског језика. Скоро четвртина укупног броја испитаника (23,73%) одлучила се за оба понуђена одговора. Неколицина родитеља, тачније 15,25%, дала је описни одговор: „да детету уђе у слух

⁷ О употреби игара у настави француског као страног језика у функцији развијања све четири језичке вештине (говор, слушање, читање и писање), као и граматичке и лексичке компетенције, и о утицају игре на мотивацију ученика видети више у: Popović (2021), Silva (2008a) и Silva (2008b).

изговор”, „да звучност језика уђе у ухо” и сл. Наведени одговори показују да су родитељи свесни чињенице да деца која раније почну учење страног језика лакше усвајају његове фонолошке карактеристике. Будући да у Француском институту, поред професора којима је матерњи језик српски, наставу држе и изворни говорници француског језика, родитељи су у одговорима навели очекивање „да неће бити интеракције на српском, што би стимулисало већу изложеност француском језику”. То се логично надовезује на претходне одговоре везане за усвајање доброг изговора. Родитељи, такође, очекују да ће се деца на часовима француског језика упознати са другом културом и на тај начин развити позитиван став према француском језику и култури („да развије љубав према француском језику и култури”). Испитаници су навели и да је за децу, пре свега, важно да се учење одвија без напора и на забаван начин: „да заволи језик”, „да ужива” и „да заволи учење на суптилан и неоптерећујући начин”. Добијени резултати показују да су очекивања родитеља изграђена на рационалној основи. Овакве резултате сматрамо охрабрујућим, јер само на основу реалне процене детета, његових интересовања и могућности, родитељи могу формирати своја очекивања која ће бити подстицајна за даље учење француског језика.

Графикон 7. Приказ очекивања испитаника приликом уписа детета на часове француског језика

У оквиру наредног питања родитељи су имали прилику да се изјасне у којој мери су задовољни часовима француског језика које похађају њихова деца. Резултати показују да су часови француског језика на раном узрасту у потпуности испунили очекивања више од половине родитеља (55,93%).

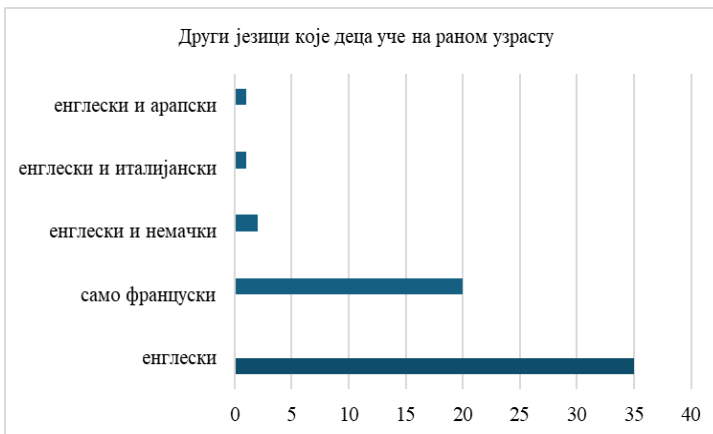
Нешто више од трећине испитаника (37,29%) сматра да су њихова очекивања испуњена у великој мери. Свега 5,08% испитаника навело је да су очекивања која су имали на почетку испуњена у мањој мери. Један родитељ није изабрао ниједан од понуђених одговора јер „дете похађа часове тек месец дана”.

Следеће питање отвореног типа имало је за циљ да утврди колико родитељи прате наставни процес, односно шта примећују у вези са учењем француског језика (шта су деца научила и усвојила на часовима). Више од половине испитаника (59,32%) навело је да су деца усвојила основне појмове (поздраве, бројеве, боје и сл.). Знатно мањи број родитеља (18,64%) није дао одговор на ово питање, што треба узети са резервом, будући да родитељи понекад, услед непознавања језика, нису у могућности да процене у којој мери је дете усвојило обрађено градиво. Остали одговори су разнолики. У појединим одговорима примећујемо да се очекивања која су родитељи имали приликом уписа деце на часове француског језика поклапају са исходима, односно са оним што су деца усвојила („добар изговор”, „изговара р као да му је француски језик матерњи” и „препознаје језик када га чује”). За децу је важно да усвајање језика представља креативан процес и да се што више чула укључи у тај сазнајни процес, што препознаје један родитељ, који је навео да су часови француског језика његовом детету донели „радост покрета и речи”. И у одговору на ово питање поједини родитељи су навели да је важно да се „дете упозна са другом културом”. Настава страног језика, дакле, може представљати добру основу за развијање интеркултуралности и мултикултуралности. Издвојили бисмо још један одговор који нам се чини значајним – родитељ наводи да дете „воли да иде на часове и каже да му је забавно”. Процес учења страног језика на раном узрасту ће, свакако, бити успешнији уколико се одвија кроз игру, која подстиче ученике да активно користе страни језик и да уче или обнављају одређене језичке садржаје.

Графикон 8. Степен задовољства испитаника часовима француског језика

Кроз наредно питање отвореног типа имали смо намеру да сазнамо које још стране језике деца уче на раном узрасту. Резултати показују да родитељи подстичу вишејезичност, јер је две трећине испитаника (66,1%) навело да, поред француског, њихова деца уче још један или два страна језика. Од 39 испитаника, 35 је навело да њихова деца уче енглески језик, 2 енглески и немачки, 1 енглески и италијански и 1 енглески и арапски. Запажамо да се енглески језик издваја као веома популаран и доминантан. Оправданост велике популарности енглеског језика налазимо у доступности различитих неформалних начина учења на раном узрасту (цртани филмови, интернет, музика, итд.).

Графикон 9. Подела испитаника према страним језицима које уче њихова деца

У циљу што обухватније анализе и потпунијег сагледавања добијених података, упоредили смо одговоре родитеља из два језичка центра (Београда и Новог Сада) са циљем да анализирамо евентуалне разлике. Можемо да констатујемо да су одговори прилично уједначени. Мала, али оправдана разлика, примећује се само у одговору на питање везано за разлоге учења француског језика. Наиме, 13 родитеља са територије Београда су као разлог за учење француског језика на раном узрасту навели лакше усвајање страног језика у школи, односно у даљем школовању. Тај одговор ниједан родитељ из Новог Сада није сматрао значајним, јер се на територији Новог Сада француски учи у веома малом броју основних школа.

У оквиру последњег дела упитника занимало нас је да утврдимо да ли ниво образовања родитеља утиче на њихове ставове према раном учењу француског као страног језика. У ту сврху спровели смо анализу χ^2 теста. Једну групу представљали су родитељи са нижим степеном образовања (средњошколско образовање), док су другу групу чинили родитељи са вишим степеном образовања (факултетско образовање, докторат). Анализом је утврђено да нема статистички значајних разлика у одговорима родитеља с обзиром на степен образовања ни код једног питања, што се види из p вредности које су дате у даљој анализи ($p > 0,05$).

Без обзира на ниво образовања, родитељи имају позитиван став према раном учењу страног језика и сматрају да је важно да се учење француског језика започне на што ранијем узрасту ($p = 0,98$), као и да ће такво учење развити код детета позитиван став према француској култури ($p = 0,50$). Када је реч о тврдњи да је учење страног језика на раном узрасту тешко и да дете није зрело за такву врсту учења, запажамо да је расподела одговора идентична за обе групе испитаника. Наиме, родитељи се у великој мери не слажу са наведеним ставом и не сматрају такво учење тешким, без обзира на ниво њиховог образовања ($p = 0,47$). Резултати анализе показују да значајна статистичка разлика не постоји ни код става „Учење страног језика на раном узрасту је забавно за дете”, са којим се обе групе испитаника слажу ($p = 0,38$). Обе групе испитаника се слажу и са тврдњом да ће учење страног језика позитивно утицати на ставове деце према том језику, те ни у овом случају није уочена значајна статистичка разлика ($p = 0,29$).

Анализом ове две варијабле утврђено је да степен образовања родитеља не утиче на њихове ставове према раном учењу страног језика. Будући да нисмо утврдили да родитељи са вишим степеном образовања имају позитивнији став о раном учењу страног језика, закључујемо да, без обзира

на ниво образовања, родитељи имају позитивне ставове о раном учењу страног језика. На основу свега наведеног можемо да закључимо да није доказана посебна хипотеза да ће ниво образовања утицати на стварање позитивних ставова о раном учењу језика, те да ће родитељи са вишим степеном образовања рано учење страног језика сматрати значајнијим.

Имали смо намеру да утврдимо да ли активна употреба страног језика утиче на ставове родитеља о раном учењу страних језика. Као што смо већ навели, 38 родитеља се изјаснило да активно користи страни језик, док 21 родитељ не користи страни језик. У циљу утврђивања постојања разлике између ове две групе родитеља употребљена је анализа χ^2 теста. Тест је показао постојање статистички значајне разлике код појединих ставова између две групе испитаника ($p < 0,05$). Тачније, статистички значајне разлике у добијеним одговорима родитеља утврђене су само код два става – „рано учење развиће код детета позитиван став према француској култури” ($p = 0,011$) и „дете на раном узрасту није зрело за учење страног језика и сматрам да је такво учење тешко” ($p = 0,017$). Добијени резултати показују да родитељи који активно користе страни језик сматрају да ће се код деце развити позитиван став према француској култури – 88,3% родитеља се у потпуности слаже са наведеном тврдњом, док се 60% родитеља који не користе активно страни језик у потпуности слаже са овом тврдњом. Вредност p која је у овом случају мања од 0,05 ($p = 0,011$) указује на то да родитељи који активно користе страни језик имају свест о томе да се кроз наставу страног језика усвајају и елементи културе и да такви часови представљају добру основу за развој интеркултуралности и мултикултуралности. Ови одговори могу се објаснити чињеницом да је ова група родитеља кроз своје језичко образовање, поред језичког знања, усвојила и неке културолошке особености средине чији језик су учили. Можемо да констатујемо да су поједини родитељи и сами препознали значај учења страног језика као могућност да се деца већ на раном узрасту упознају са другом културом и да на тај начин развију позитиван став према другом и различитом, јер су у одговорима на питање везано за разлоге због којих су одлучили да дете учи страни језик на раном узрасту управо навели упознавање друге културе и развијање позитивног става према њој.

Даља анализа показала је да се родитељи који активно користе страни језик уопште не слажу са тврдњом да дете није зрело за рано учење језика и да је такво учење за дете тешко. Родитељи који не користе страни језик изјаснили су се у највећој мери (44%) да нису сигурни да је ова тврдња тачна.

Статистички значајне разлике добијене у одговорима ($p=0,017$) показују да они родитељи који користе страни језик сматрају да је дете на раном узрасту зрело да започне учење страног језика, док родитељи који не користе страни језик нису сигурни да је дете на раном узрасту зрело за учење страног језика.

Будући да код осталих одговора нисмо утврдили значајне статистичке разлике између две групе испитаника, можемо да закључимо да је делимично потврђена посебна хипотеза да се ставови родитеља који активно користе страни језик не разликују од ставова родитеља који не користе страни језик.

Општа хипотеза која гласи: „Родитељи сматрају да се страни језик лакше учи и усваја у раном добу, јер се учење страног језика одвија на природан начин, кроз игру и лудодидактичке активности” проверена је анализом ставова „Сматрам да је важно да се учење страног/француског језика започне на што ранијем узрасту” и „Сматрам да је учење страног језика забавно за дете”. Родитељи су у великој мери исказали позитиван став према раном учењу страног језика и чак 84,75% испитаника сматра да је важно започети учење страног језика на раном узрасту. Само 15,25% родитеља се углавном слаже са наведеним ставом. Скоро три четвртине родитеља (74,58%) у потпуности се слаже са тврдњом да је учење страног језика забавно за дете, 18,64% родитеља се углавном слаже, а 6,78% родитеља није сигурно да је наведена тврдња тачна.

На основу добијених резултата закључујемо да родитељи схватају значај раног учења страног језика и препознају важност игре и лудодидактичких активности које подстичу ученике да активно учествују у настави и да уче језик без напора и на забаван начин. Стога можемо да констатујемо да је општа хипотеза потврђена.

5. ЗАКЉУЧАК

Учење страних језика на раном узрасту један је од императива савременог друштва. Оно доприноси не само усвајању знања и вештина које су неопходне у будућем животу деце, већ и формирању позитивних ставова о другим народима и културама, односно прихватању и поштовању различитости.

Представљена анализа резултата испитивања ставова родитеља деце предшколског узраста према раном учењу француског као страног језика у контексту неформалног образовања, обављеног 2019. године на пригодном узорку од 59 родитеља са територије Новог Сада и Београда, показала је да родитељи сматрају важним знање страног језика, те да се због тога

опредељују да њихова деца започну што раније учење страног језика. Ипак, најмањи број деце забележен је у узрасној групи од три године. Испитивање очекивања која родитељи имају од часова француског као страног језика показало је да су она у потпуности у складу са деčјим потенцијалом и интересовањима на предшколском узрасту. Наиме, можемо да закључимо да су очекивања родитеља изграђена на рационалној основи и да представљају подстицај за учење француског језика. Када је реч о евалуацији метода и техника рада које се користе у настави француског као страног језика, утврђено је да родитељи позитивно процењују ове аспекте наставног процеса, као и квалитет саме наставе. Родитељи су препознали чињеницу да у наставном процесу на раном узрасту посебно значајну улогу заузимају лудодидактичке активности, тј. игра. Овај тип активности код деце развија осећај задовољства и мотивисаности, који је веома важан за успешно учење.

Резултати истраживања не само да указују на то да родитељи имају позитиван став према раном учењу страног језика, већ и да нема значајне статистичке разлике између родитеља различитог нивоа образовања. Статистички значајна разлика утврђена је у ставу према раном учењу страног језика у корист оних родитеља који активно користе бар један страни језик. Такође, уочена је разлика у одговорима родитеља у односу на место пребивалишта: родитељи са територије Београда су чешће него родитељи из Новог Сада као разлог за рано учење француског језика наводили потребу за језичким предзнањем и за континуираним учењем француског језика које би се наставило и на основношколском нивоу.

Важно је напоменути да је основно ограничење овог истраживања релативно мали узорак родитеља деце предшколског узраста која уче француски као страни језик у контексту неформалног образовања. Ипак, добијени резултати су показали прилично охрабрујућу слику и могу послужити као подстицај за даља истраживања везана за ставове родитеља према учењу страних језика на раном узрасту, не само у неформалном, већ и у формалном образовању. Наиме, било би сврсисходно да даља истраживања узорком обухвате и родитеље чија деца уче француски као страни језик у оквиру школског система, што би омогућило извођење релевантнијих и потпунијих закључака.

ЛИТЕРАТУРА

- Ђурић, Љ. (2013). Рано школско учење страних језика у Србији: политика вишејезичности или English only? *Иновације у настави* 24 (1): 104–116.
- Ђурић, Љ. (2014). Вредновање раног школског учења страних језика у Србији: заглашујућа тишина, у *Језици у образовању и језичке образовне политике*, ур. Ј. Филиповић, О. Дурбаба (Београд: Филолошки факултет): 77–106.
- Павлов, С., Бркљач, Т. (2019). Ставови родитеља деце предшколског узраста према учењу страног језика. *Наша школа* 1: 79–94.
- Alpar, M. (2010). La nécessité et l'importance de l'enseignement/apprentissage précoce du français langue étrangère en Turquie. *Synergies Turquie* 3: 173–179.
- Baïdak, N., Balcon, M. P., Motiejunaite, A. (2017). *Key Data on Teaching Languages at School in Europe. 2017 Edition*. Eurydice Report. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, European Commission. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Bartram, B. (2006). An examination of perceptions of parental influence on attitudes to language learning. *Educational Research* 48 (2): 211–221.
- Conseil de l'Europe (2001). Cadre européen commun de référence pour les langues : apprendre, enseigner, évaluer (CECR). Strasbourg : Unité de Politiques Linguistiques. Приступљено 12. 1. 2024. URL: <<https://rm.coe.int/16802fc3a8>>.
- Ђурић, Љ. (2019). Les langues vivantes à l'âge précoce en Serbie : quelle(s) influence(s) de l'enseignement non formel sur les politiques linguistiques éducatives ?, у *Рано и почетно учење страних језика у формалном образовању*, ур. А. Јовановић, К. Завишин, Љ. Ђурић (Београд: Филошки факултет): 61–78.
- Edelenbos, P., Johnstone, R., Kubanek, A. (2006). *Les grands principes pédagogiques sur lesquels se fonde l'enseignement des langues aux très jeunes apprenants: Les langues pour les enfants en Europe. Résultats de la recherche, bonne pratique et principes essentiels. Rapport final de l'étude du lot 1 d'EAC 89/04*. Bruxelles: Commission européenne.
- Erk, M., Borovac, T., Brezetić, S. (2022). Rano učenje engleskog jezika iz perspektive roditelja djece vrtićke i mlađe školske dobi. *Nova prisutnost* 20 (3): 603–615.

- Griva, E., Chouvarda, P. (2012). Developing Plurilingual Children: Parents' Beliefs and Attitudes towards English Language Learning and Multilingual Learning. *World Journal of English Language* 2 (3): 1–13.
- Knežević, Ž., Šenjug Golub, A. (2015). Stav roditelja prema učenju stranih jezika kao jedan od čimbenika razvoja višejezičnosti u učenika. *Napredak* 156 (1–2): 151–168.
- Krashen, S. D. (1981). *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Oxford: Pergamon Press.
- Mazzotta, P. (2001). *Didattica delle lingue straniere nella scuola di base*. Milano: Guerini.
- Mihaljević Djigunović, J. (2013). Interdisciplinarna istraživanja u području obrazovanja na primjeru glotodidaktike. *Sociologija i prostor* 51 (3): 471–491.
- Popović, N. (2021). Attitudes d'apprenants adultes par rapport à l'utilisation de jeux de société en classe de FLE. *Metodički vidici* 12: 191–205.
- Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik: materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Porcher, L., Groux, D. (2003). *L'apprentissage précoce des langues*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Scovel, T. (1988). *A Time to Speak: A Psycholinguistic Inquiry Into the Critical Period for Human Speech*. New York: Newbury House / Harper & Row.
- Silić, A. (2007a). *Prirodno učenje stranoga (engleskoga) jezika djece predškolske dobi*. Zagreb: Mali profesor.
- Silić, A. (2007b). Stvaranje poticajnog okruženja u dječjem vrtiću za komunikaciju na stranome jeziku. *Odgojne znanosti* 9 (2): 67–84.
- Silva, H. (2008a). Concevoir des jeux pour la classe. *Le Français dans le monde* 358: 25–27.
- Silva, H. (2008b). *Le jeu en classe de langue*. Paris: CLE international.
- Šuvaković, A. (2015). *Nastava italijanskog jezika kao drugog stranog jezika u ranom uzrastu*. Doktorska disertacija. Beograd: Filološki fakultet.
- Vujović, A. (2011). Apprentissage précoce d'une langue étrangère. *Nasleđe* 19: 383–393.

Senka R. Stojanov
University of Novi Sad

Nataša N. Popović
University of Novi Sad

BELIEFS AND ATTITUDES OF PARENTS OF PRESCHOOL CHILDREN ON EARLY LEARNING OF FRENCH AS A FOREIGN LANGUAGE

Summary

The aim of this paper is to present the beliefs and attitudes of parents of preschool children towards the early learning of French as a foreign language, as well as towards the learning of foreign languages in general, and to point out the positive effects of learning a foreign language at an early age. For the purposes of this research, a questionnaire was prepared for the parents with the aim of assessing their opinion on the importance of learning the French language at an early age, as well as on work methods and techniques, and to examine the reasons why parents opted for their children to learn French at an early age, as well as their expectations of such learning. The research was conducted during April and May 2019, at the French Institute in Belgrade and in Novi Sad. The sample included 59 parents of preschool children, aged three to seven, who attend French language classes in these two institutions. A combination of qualitative and quantitative procedures was used for data processing in this research. The results of the research have shown that most parents have a positive outlook on early learning of foreign languages. The analysis of parents' expectations of French language lessons has shown that they are fully in line with the children's potential and their interests at the preschool age. Parents also gave a positive evaluation of various aspects of the teaching process and the quality of teaching. They recognized that fun activities play a particularly important role in the teaching process at an early age, i.e. games provide motivation for a preschool child to learn. Regarding parents' beliefs and attitudes towards early foreign language learning, our analysis has shown that there is no significant statistical difference between parents with different levels of education. A statistically significant difference was found in the attitudes towards early foreign language learning in favor of parents who actively use at least one foreign language. Also, a difference was observed in the answers of parents depending on their place of residence. Namely, parents from the territory of Belgrade more often than parents from Novi Sad cited the need for prior knowledge of French language and for continuous learning of the language, which would continue at the elementary school level, as a reason for early learning of French.

Key words: foreign language, French as a foreign language, early age, parents' beliefs and attitudes, non-formal language education.

Примљено: 22. 9. 2023.
Прихваћено: 5. 2. 2024.